

ARCHANJELI A HUDBA SFÉR

Druhým najčastejším atribútom anjelov - popri krídlach - je harfa. Nie náhodou sa anjelské hierarchie delia nie na „smeny“ alebo „čaty“, ale na *chóry*, t.j. na spevácke zbory. Každá z troch hierarchií anjelov sa opäť delí na tri chóry, čo dáva dohromady deväť anjelských chórov.

Ak chceli v staroveku inšpirovaní ľudia činnosť anjelov vyjadriť obrazom, povedali, že to, čo anjeli v nebi robia, je, že hrajú na hudobné nástroje a spievajú. Na obrazoch stredovekých maliarov a neskôr na maľbách preraphaelitov vidíme anjelov s harfami, lýrami, trúbkami, zvončekmi... V Zjavení Jána štyria serafovia, 24 starcov a ďalšie bytosti pred Božím trónom majú v rukách harfy a „nemajúc odpočinku ani vo dne ani v noci“ spievajú hymny (Zj 5: 8, 9). Aj tí ľudia, čo v sebe preklenuli leš a zlo, a dosiahli svätosti, dostávajú do ruky „harfy božie“ a podieľajú sa sami na nebeskej hudbe. Na inom mieste Apokalypsy „*sedem anjelov má sedem trúb a prihotovujú sa, aby trúbili*“ (Zj 8:6).

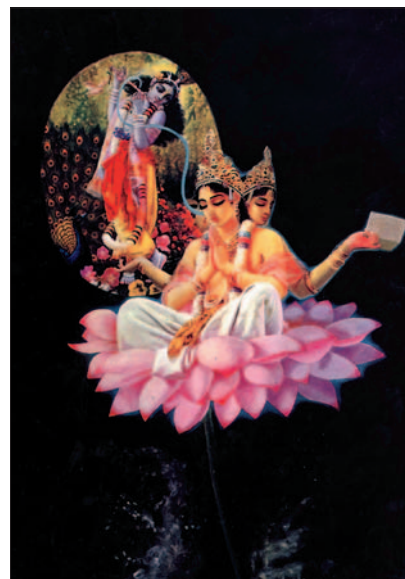
Táto hudba a spev anjelov však nie sú žiadnou samoučelnou umeleckou produkciou: každé zatrúbenie, každý tón má ďalekosiahle následky pre Zem a celé ľudstvo; Zem, príroda a spoločenské systémy sa otriasajú v základoch pri znení každej trúby. To, čo nebeské bytosti vyslovujú, nie je obyčajné slovo, ale slovo tvorivé, Slovo, ktoré má moc, ktoré sa stáva skutkom. Tvorivé, znejúce slovo, skrze ktoré povstali všetky hmotné formy a ktorým trvajú. Nekonečná rozmanitosť foriem v prírode *je vyslovená, vospievaná* nebeskými bytosťami.

Vesmír znie. To vedeli oddávna zasvätení, ako *pytagorejci*, ktorí učili, že „*nebeské telesá, tým, že krúžia vesmírom, tvoria hudbu... Božská hudba nemôže byť počutá, pokiaľ je ľudstvo vo svojom pokleslom, materiálnom stave. Pytagoras mal byť jediným zo smrteľníkov, ktorý bol schopný túto hudbu sfér počuť. Na základe toho odhalil liečebné účinky pozemskej hudby, teda že určité harmónie liečia určité choroby*“.⁴⁴⁶

Slovami duchovného vedca Rudolfa Steinera nebeský svet (devachan) je svet znejúceho, tvorivého Slova, a toto Slovo môže vnímať každý, kto dokáže vystúpiť na druhý stupeň zasvätenia, na stupeň *inšpirácie*, vedomia archanjelov, t.j. vyvinúť tzv. *duchovný sluch*.⁸⁵ Potom môže počuť ono „*Slovo, ktoré bolo na počiatku*“ a „*skrze ktoré všetko povstalo a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo*“ (Ján 1: 1, 3).

V Indii *pránava*, prvotný zvuk, slabika, mantra Óm (*Aum*), je semenom (*bídža*), z ktorého sa rozvíjajú svety. Alebo, ako to prekrásne vyjadruje jeden višnuistický mýtus, svet vzniká zvukom Krišnovej flauty: na počiatku Brahmovho dňa, ešte uprostred prázdna, Krišna priloží k ústam svoju flautu, a vylúdi tón, z ktorého sa rinie súcno.

Z hlbín času a starých severských ság zaznel tento motív až do diela známeho rozprávkára J. R. R. Tolkiena.⁴⁴⁵ Vo svojej knihe *Silmarillion* sa zaoberá veľkými udalosťami „Prvého veku“. A úvodný mýtus o stvorení sveta, ktorým začína celé Tolkienovo dielo, je *Ainulindale* (hudba Ainur). V ňom Najvyšší stvoril na počiatku Ainur, bytosti, ktoré vznikli z jeho myšlienky, ktoré pred ním spievali, a ich spev zároveň tvoril svety. V srdci najmocnejšieho z Ainur, Melkora, vzkĺčila túžba narušiť túto harmóniu a vnášať do hudby svoje vlastné, egoistické motívy. Prozreteľnosťou Najvyššieho však aj s tým bolo počítané už vopred, a Melkor nakoniec zisťuje, že svojou vzburou prispel len k ešte väčšiemu obohateniu a dokonalosti Stvoriteľovej



Zrodenie Brahmú.

ANJELI SPIEVALI NEBESKÉ CHVÁLOSPEVY, KTORÉ UCHVÁTILI MOJE SRDCE. NEBO AKOBY SAMO KONTEMPLOVALO NAD VEĽKOU OBEŤOU.
SV. BRIGITA



Inštrumentálna hudba ako odraz svetovej hudby a hudby sfér. Athanasius Kircher, 1650.

hudby.

Hudba, tak ako ju chápeme dnes, je len veľmi zúženým pojmom oproti tomu, ako ju chápali naši predkovia. Starí, ako to zachytil Boethius v 6. storočí, sa držali trojakého členenia hudby na:

musica mundana (svetová hudba);

musica humana (hudba v človeku);

musica instrumentalis (hudba vyludzovaná hudobnými nástrojmi).

Musica mundana je hudba, ktorú vytvárajú svetové telesá, ktorá zaznieva v obehoch nebeských sfér, v kozme, v rytme ročných období a pod. Z nebeských telies, slnka, stálic, obežníc, nevychádza len svetlo, ale aj zvuk, ako to učil už Zarathuštra a ako to vyslovil aj Goethe, ako nevedomý zasvätenec, vo svojej básni: „Die Sonne tönt nach alter Weise“ (Slnko znie na starý nápev). A verilo sa, že jestvuje tzv. *thema mundi*, hudobný námet, na ktorý je svet utváraný; že túto slnečnú sústavu, toto zemské teleso predchádzali iné slnečné sústavy, iné svetové telesá, a poradie v akom vznikali a zanikali (Starý saturn, Staré slnko, Starý mesiac...) dodnes zaznieva v poradí dní v týždni (sobota, nedeľa, pondelok... t.j. deň Saturna, deň Slnka, deň Mesiaca...), ktoré zhodne existuje u všetkých indo-iránskych, slovanských, germánskych, románskych a iných národov.

Musica humana, čiže hudba v človeku, je potom odrazom tejto svetovej hudby, lebo, ako hovorí renesančný humanista Marsilio Ficino, človek má malú oblohu vo svojom vnútri a na nej planéty, ktoré tvoria „malú hudbu sfér“ v našej duši.⁹³

Musica instrumentalis, teda hudba vyludzovaná hudobnými nástrojmi, ako ju poznáme dnes, sa chápala len ako tretia a najnižšia v tejto hierarchii. Len vediac toto, že hudba kedysi znamenala pre našich predkov oveľa viac, ako dnes pre nás, môžeme pochopiť, prečo Platón vo svojej siedmej knihe o Štáte nazýva hudbu a astronómiu „sesterskými vedami“.¹⁷⁷

O hudbe sfér sa zvykne hovoriť vždy celkom abstraktne, ako o kurióznej koncepcii, pod ktorou si nevieme nič predstaviť. Pre nás sa v tejto knihe hudba sfér stane niečím celkom konkrétnym. Je to ono znejúce Slovo, ktorého pôsobením v priebehu evolúcie vznikali všetky rastlinné, minerálne a zvieracie formy na Zemi. **Znamená zverokruhu predstavujú spoluhlásky a planéty samohlásky Slova. Planéta v znamení slabiku.** Ukážeme si konkrétne, ako napríklad ten duchovný tón Slnka, ono zunenie, o ktorom hovorí Goethe, spolu s Merkúrom, budujú rytmickú stavbu stonky a listov niektorých rastlín ako srdcovník alebo konvalinka; a ako v nich vedú k tvorbe kardioaktívnych glykozidov a ďalších látok, ktoré pôsobia liečivo na srdcovú arytmiu a dýchací systém.⁸¹

Tie isté duchovné sily či bytosti, ktoré vkúzľujú krásu a múdrosť do sveta rastlín, však pôsobia aj vo vývoji ľudských kultúr - v dejinách. Archanjeli, ktorí sú vládnucimi inteligenciami planét, pôsobia aj ako *duchovia času*. Od každého z nich vychádza fyzickým uchom nepočuteľný, duchovný tón, duševná nálada. Tieto tvoria základný tón kultúr, sú tým, o čo sa tá-ktorá kultúra vnútorne, duševne opiera. Lebo ani kultúra nie je niečo, čo môže byť vybudované na ničom, v prázdne, ale musí sa o niečo opierať, na niečom stáť, a to sú vždy nejaké hodnoty, ktoré sú pevné, ktoré trvale žijú a musia byť precitované vo vedomí nejakej skupiny ľudí, nejakého spoločenstva aspoň po určitý čas.

Ak si povieme, že pomalé planéty, ako Saturn, Jupiter, vydávajú hlbšie, nižšie tóny, a rýchle planéty, ako Merkúr, Venuša, vysoké alebo vyššie tóny, môžeme si predstaviť, že **sedem duchov planetárnych sfér, v poradí, v akom sú tieto sféry usporiadané, tvorí niečo ako nebeskú lýru so siedmimi strunami:**

Saturn	c
Jupiter	d
Mars	e
Slnko	f
Venuša	g
Merkúr	a
Mesiak	h

To pozoruhodné je, že duchovia času sa nestriedajú nijako náhodne, ale podľa zákonitostí, ktoré majú *hudobný* charakter: siedmi archanjeli, ktorí vládnu 354-ročným obdobiam, sa striedajú po kvintách. Nasledujúci duch času znie vždy v kvintakorde k tomu, ktorý ho predchádza. Ak začneme napríklad s Orifielom ako s „C“, nasleduje po ňom Anael, ktorý znie v tónine „G“, po ňom Zachariel - „D“, Rafael - „A“ atď. **Duchovia času tvoria svojim poradím, v akom sa striedajú, kvintový kruh!** Kvintový kruh je jednou z najzákladnejších zákonitostí v hudbe; je poradím, do ktorého sú zoradené durové stupnice.

Naopak duchovia dní v týždni sa striedajú po kvartách: každý nasledujúci deň znie ako kvarta k predchádzajúcemu. **Anjeli dní v týždni tvoria tzv. kvartový kruh.** Kvartový kruh je základným zákonom pre zoradenie molových stupníc.

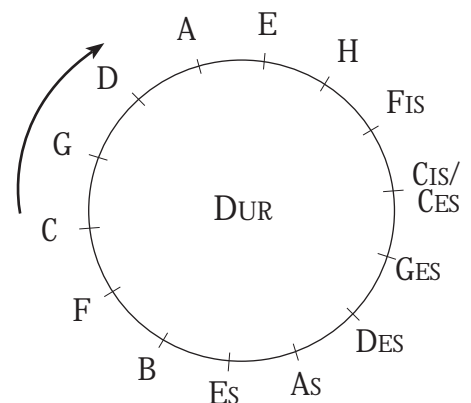
Ale prečo práve kvinty a kvarty? Čo znamená napríklad kvinta? Aký má tento interval duševný význam? Interval kvinty môžeme prežiť ako „hranicu medzi úzko osobným prežívaním a prežívaním objektivnejším, zameraným ku kozmu“. ⁴⁴⁵ To možno pozorovať napríklad v ľudových piesňach, že začínajú kvintou alebo intervalom presahujúcim kvintu, alebo ich obsahujú na miestach, kde sa spieva o niečom, čo presahuje osobnú zážitkovú sféru človeka, čo zasahuje do života človeka z nadosobnej sféry, zhora, ako osud, vyššia danosť, ktorá je mimo jeho vôle. Môže to byť napríklad vypuknutie vojny („*Smutné časy nastávajú, bude vojna, budeme rukovac...*“ - moravská zo Slovácka) alebo rozhodnutia panstva („*Na panském dvore...*“) a pod.

Ako ľudská duša podvedome prežíva striedanie duchov času a s nimi spojené dlhodobé zmeny spoločenských systémov, ako niečo, čo presahuje životný obzor jednotlivého človeka, s čím sa musí zmieriť, tak ľudová pieseň vospievala tieto zážitky v intervaloch nad neosobnou hranicou kvinty. Víťazný durový kvintakord zaznieva neustále na pozadí svetového pokroku. Zatiaľčo anjeli dní, ktorí sa striedajú po kvartách, vyjadrujú čosi viac osobnejšie.

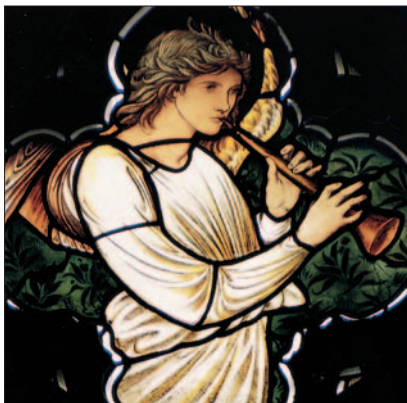
V plynutí dejín sa prejavuje hudobná zákonitosť! Nech to znie akokoľvek neuveriteľne, je to tak. Ľudia netvoria dejiny iba sami, z ničoho, ako sa im zachce, ani nie sú žiadnym úplne chaotickým procesom, aj keď dostáva človek z nižšej perspektívy veľmi silný dojem, že to tak je; ale na pozadí dejín zaznieva jedna veľká téma, *thema mundi*, základný nápev, na ktorý ľudia so svojimi individuálnymi životmi a národy Zeme tvoria trilky a variácie. Ten duševný tón, ktorý sa rinie z planéty Zeme vesmírnym priestorom k iným hviezdám, by sa dal prirovnať k speváckemu sólu, avšak na pozadí celého orchestra, ktorý má jedného Veľkého dirigenta. Dobrý spevák vloží



R. Haas: Anjel hrajúci na harfe.



Kvintový kruh.

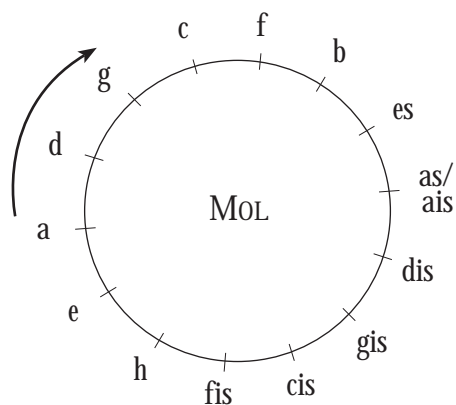


Edward Burne-Jones: Anjel s trúbkou, 1877. Okno z katedrály v Oxforde.

do prednesu celú svoju individualitu, osobnosť, v žiadnom prípade však nemôže spievať ľubovoľne, bez súvisu s celým orchestrom.

Dejiny sveta sú jednou veľkolepou hudobnou symfóniou. A národy, so svojimi osudmi a vzájomnými vzťahmi zaznievajú do tejto svetovej hudby ako jednotlivé tóny, party, nástroje.

Poznanie o duchoch času je ďalšou striebornou tehličkou do toho pohľadu na svet, ktorý nás vyslobodzuje z hypnózy mechanistického svetonázoru, z onej nešťastnej tendencie vidieť prírodu ako bezduchý stroj, a hľadať aj v spoločenskom dianí stále samé mechanizmy, a otvára naše duševné obzory pre vedecko-umelecké a morálne chápanie sveta. Príroda nie je žiaden stroj, ani naše životy nie sú výsledkom nejakého ekonomického, biologického alebo nejakého iného mechanizmu - **svet vyznel zo srdc krásnych bytostí, ktoré sú živé!** - a to, čo vyslovili, čo je slovom aj hudbou zároveň, sa môže odraziť v srdci človeka, pokiaľ je len nástroj jeho duše čisto naladený.



Kvartový kruh.